

JÜDISCHE ZEITUNG.

אלגעמיינע יידישע צייטונג

אָרנאַן פֿיר פּאָליטיק, האַנדעל, פֿערקעהר אונד ייִדיש-קאָנפּעסאַנעללע אינטערעסען.

פראנמערציאָנס-פרייז דעם בלאטטעס: פֿיר אָסעררייך-אינאָרן: נאַציאָהרייך 20 קראַנען, האַלבאַהרייך 10 קראַנען, פֿיערשטעליאַהרייך 5 קראַנען. פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַציאָהרייך 28 קראַנען, האַלבאַהרייך 14 קראַנען, פֿיערשטעליאַהרייך 7 קראַנען.
Megjelenik 5-ször hetenkint (szombat, vasárnap és Izs. ünnepek kivételével). Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Sip-utca 19. sz. Előfizetés: 1/4 évre 5 korona. — Hirdetések mérsékelt díjazás szerint. Kiadótlajdonos és felelős szerkesztő: Groszberg Lipót.

איינענטהומער אונד פֿעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר: לעאָפּאָלד (אַרײַ) גראָסבערג.
ביה. דאָנערסטאָג, ה' סיון, תרס"ח.
אַנלאָססליך דעם חג השבועות ווינטשן וויר היעמיט אללען אונזערען ג לעזערן שמחת יום טוב!

דיא קינדער אלס בירגשאפט.

אָקטועללע בעראַכטונג צום שבועות-פֿעסטען.
„בני אַם ערבֿת לרעך, אַלו ישראל, בשעה שעמדו על הר סיני אטר להם הקב"ה אַם אַני נתן להם את התורה מקיימן אתם אותה? אַל הן אַל ערבֿם אַני מַקְשִׁים מִכֶּם, אַמרו לו שמים וארץ, אַל דבר שמתחבֿל הוּא, שמים בעשן נמלח, וְהָאָרֶץ כְּבֹדָה תְּבַלֶּה, אַבֶּל יֵשׁ לִי עַרְבוֹת טובים, בְּנִיכֶם, אַם מְקִימִין אֹתָם, אֹתָהּ אַני מְקִיִּים בְּנִיכֶם, וְאִם לֹא אַני נִמְלֶה מִכֶּם, שְׂמַעְתֶּם: וְתִשְׁכַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁרָה בְּיַד יְיָ, אֲנִי בְּאוֹתָהּ שָׁחַ קָבְלוּ עֲלֵיכֶם, יִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנוּ עַרְבוֹת שְׂמַעְתֶּם: כְּכֹדוֹ יִשְׂרָאֵל.”

מִיָּן זָקָה, ווען הוּא בירגשאפט געליסטעט פֿיר דייען נאַכטען, דאַם בעצעהט זיך אויף יִשְׂרָאֵל, און דער שטונדע, אַלס זיא אַם בערעט סיני שאַנרען, זאָמט נאַטט צו איהען: ווען אַיך אַיך מִיָּן געזעטן געבע, ווערעט איהר עַם האַלטען? זיא וואָר הוּא אַנטוואָרט, אַיך פֿערלאַנג צו אַבער, פֿוּדער דער עוויגע פֿאַרמ, בירגען (ערבֿים) פֿאַן אַיך, הַסְמַעֵל אונד ערדע, פֿערזעטצען זיא, זאָללען אונזערע בירגען זיין, דיעזע זינד - ענט-גענעטע דער עוויגע - פֿערהאַנגליך, ווּיאַ עַם הַיִסְסָה: „דוּא הַסְמַעֵל ווערדען ווּיאַ אַיך הוּך צערהיבען ווערדען, אונד דוּא ערדע ווּירד ווּיאַ אַיך קלייד צעפֿאַללען; אַיך האַבע אַבער גוטע בירגען און אַיערען קינדער; און האַלטעט איהר דאַם געזעטן, זאָ ערהאַלטע אַיך אַיערע קינדער; ווען ניכט, זאָ ענטזעהע אַיך זיא אַיך, ווּיאַ עַם הַיִסְסָה (ה' שׁע): דוּא פֿערהאַלטעט דאַם געזעטן דייען נאַטעט, זאָ פֿערהאַלטע אַיך אַיך דייע קינדער, און דיעזער שטונדע נאַהמען זיא דאַם געזעטן און איהר שטעללען איהרע קינדער אַלס בירגען, ווּיאַ עַם הַיִסְסָה: יִשְׂרָאֵל אַיז מִיָּן ערס-מ-געבֿאַרענער זאָהן.

ווען וויר אונזערען הייליגען בערוף אַלס נאַטעט-פֿאַלק, אונזערע ערהאַבענע מיססאַן אַלס פֿערקוּנדער דער עוויגען נאַטליכען וואַהרהייט ריכטיג אַינס אַינע פֿאַססען, ווען וויר אונס דעסען קלאַר זינד, וואַם אונזערעם פֿאַלקע נאַטט מדינת מיססען וויר אַללע געשטעהען, דאַם דער שווערפֿונקט אונזערעם היילעם, אונזערע גייס-גען ערהעבונג, און דער העראַנבילדונג דער יו-גענד אַינס גייסטע דער תּוֹרָה'ס ליעזט, יעדעס אונ-זערער קינדער זאָלל ווּיאַ אַיך ווינגעס ריזן זיין, געפֿלאַנצט און דער קוועללע דער תּוֹרָה, דער מווענער אונד דער גאַטעכפֿורכט, ווּיאַ אַיך בויס, דעסען צווייגע זיך ווּיאַם אויסדעהנען אונד אויס-ברייטען. דען דוּא אַיז אונד ווּיאַ דער ערציע-הונג דער קינדער בלדעט דען אונטריגליכען מאַשטאַב אונזערער געזונט. - עַם גע-ניגט ניכט, דאַם דוּא עַל שׁע רָן דוּא תּוֹרָה לערנען אונד איהרע זאַטונגען געוויסענאַהאַט ערפֿיללען, איהרע קינדער דאַגענען ניכט זאָ ערצעהען, דען דאַן געהט דוּא תּוֹרָה הוּ איהרעם אונטער-אַנג ענטזעהען. - מַם עוללים ווּיאַקס יתֿית עוֹת, אַיז דעם מווענער דער קליינען האַטט דוּא ריזן הוּך געגרינדעט; דוּא קליינען זינד דוּא בעטען בירגען, דוּא דען פֿאַרמ-בעשטאַנד אונזערער הייליגען סיגלעהרע פֿער-ברגען, אונזערע קליינען זאָללען אונד מיססען דאַם ליכט דער רעליגיאָן וועדער הוּיסטראַגען אַינס ריך דער ציקונאַט, און דוּא רייהען קאַם-מענדער געשעכטער.

דוּא הערצען אונזערער קינדער זינד דוּא מור פֿראַנט אַיז רייכען שמוקקע, אונד עַם שיינט אונס, אַלס דאַטע אַיך דוּא טאַפֿטונג אַיך פֿעסטליכעם געוואַנד אַנטלענט צור פֿיער דעם שבועות-פֿעסטעס, דאַם הערץ שלאַנט העפֿט טיגער און וואַנטיגער פֿאַר-אַהונג אַלל דעם ריז בען זענענעם, דען דוּא נאַטור איבער אונס שיט-טען צו וואַללען שיינט אַיך דיעזעם יאהרע; אונד דאַך ווּירשט דאַם דונקלע בילד טרויריגער רע-ליגיאָזער צושטאַנדע - זאָגאַר און רעליגיאָזען קרייזען אונזערעם פֿאַלקעם - אַינען שאַטען אַיך אונזערע זאָנטיגען האַפֿטונגס-בילדער אונד אַינער גייסטעס-אויגע ווּירד אונטויללן קירליך היג-געליקט פֿאַם בלדע דעם בליהענעם אונד שפֿאַם.

שאַטצקאַמטערן, און דענען דאַם קאַסמליכע קליינאָך דער תּוֹרָה'ס פֿיר דוּא שפֿאַטע צוקונאַט, זיא פֿיר דוּא עוויגקייט איפֿשעוואַהרט בלויבט. ווער אַבער האַט מיט שטעטס וואַכענרעם אויגע דיעזע שאַטצ-קאַמטערן צו היטען אונד צו בעוואַהרען? ווער זאָנט אַלס דוּא פֿאַטער אונד מיטער און יִשְׂרָאֵל? צונאַכט אַבער אַיך ערס ט ער רייהע: דוּא מוּטער! וועסען גייסט אונד זיין, וועסען מראַכטען אַיך עמפֿאַנדען פֿינדעט עהעז אַיז-נאַנג און דוּא קינדעס-ברוסט, אַלס דער מוּטער זיין אונד דער מוּטער גייסט אונטעוואַוסט טריסט דער וועגנדיכע פֿוסס און דוּא שפּירען דער מוּטער-שויטע, דאַם מוּטער-הערץ דאַרף דאַהער ניכט בלאַם אַיך פֿיהלענדיגע, זאָנדיען מוסס אויך אַיך דענקנדיגע, נאַטעספֿאַרטיגעס, צו דען העראַנטיגענדיגע זיין, אונזערע ווּיאַ ערפֿלאַרען: „בְּהַ תִּמְצֵר לְבַיִת יַעֲקֹב אֱלֹהֵינוּ, זאָ זאָללסט דוּא ציַם הַיּוֹעַ יַעֲקֹב שפֿיעכע, דאַם זינד דוּא פֿיר זיַם הַיּוֹעַ וואַרום אַבער אַיז גראַדע דען פֿיר זיַם הַיּוֹעַ דוּא הַקָּהַל מיססאַן געוואַרען? דוּא פֿיר אַיז דוּא הַיּוֹעַ דעם רעליגיאָזען עלע-מענטעס אַיז הוּזע, ווּיאַ זיא עַם אַיז, דוּא דער טאַרען שאַינמאַסע, „הוּזע גענאַנט, דוּא בעלעבענדיגע זעלע איינהויבט, ווּיאַ דוּא פֿיר אַיז, דוּא דערען גייסט אונד זיין און אַללען רייטען דעם הוּזעס זיך אַכשפֿיעלעט; ווּיאַ דוּא הוּזע-וויא אונד מוּטער עַם אַיז, נאַך דערען געזעטען דער קליינע שפֿאַטע „פֿאַמיליע“ גע-נאַנט, געלייטעט ווּירד; זיא אַיז עַם, דוּא דען זאַטונגען אונזערער רעליגיאָן פֿאַללע געלאַנג פֿערהאַפֿען קאַן, מיט רעכט בילדען דוּא פֿרויען עבענפֿאַללע אַינען וויכטיגען פֿאַקטאָר ביי דער ערציעהונג דער קינדער, דוּא דוּא מאַנער הוּיסט מיססען אַינס פֿינדליכע לעבען, און דוּא מיטעל פֿירם לעבען צו ערשווינגען.

אונטערזאמלונג פון פראצעדורס דער
וואס פאר מיר אונטערזאמלונג דיעזער האט
- וויאזוי זייערע געמאלדעס - אין זייען פאר-
טראגען אונד אין אייער בראשית מאכע גלוי-
בענס. ווערנדיגע דער קאמפלישן קורצע שארף
קריטיק, ווערנדיגע קאמפלישן קרייזע זייע
פערזענלעכע פאן אינסברוק פערלאנגען אונ-
טערזאמלונג מיניסטער מארבעט נאכ דיעזע
פערלאנגען ניכט נאך, דא ער זיך אויף זייע
שטאנדפונקט דער לעהר. פרוידיזט אן דען אונ-
טערזאמלונג שטעלמע. נון האט פראצעדורס
ווארמונד - נאך מער ווערנדיגע פרויע -
זייע פארלעזונגען אן דער אונטערזאמלונג אין
אינסברוק ווערנדיגע אויפגעקומען דיעזעס
ווארדע יעדאך פארגעסערן פאס שטאמפאל-
טער כאיאן שפיענעל פערלד אונטער
דעם פארוואנדע געשלאסען דען דאס אונ-
טערזאמלונג פערזענלעכע זייען אנפאלגע דיעזער
מאכענדיגע האבען דא שטוענדיגע אן דען אונ-
טערזאמלונג אין ווען פראג, גראץ, ברייט אונד
שטעטאויסן דען סטרייק פערקוינעט;
זא וואללען דא פארטראגע ניכט בעזענען זא-
לאנגע ניכט דא אינסברוקער אונטערזאמלונג
ווערנדיגע געפאנעט ווערן.

(דען אונטערזאמלונג פארקום שול-
פאקס שול-אונטערזאמלונג) דען
פאקס שול-אונטערזאמלונג געזענען
ענטווארפן דעם מיניסטערס אפפאסיג האט
דער אונטערזאמלונג אויסשוס דעם אונטערזא-
מלונג אויפגעקומען אונטערזאמלונג געזען
דען ענטווארפן איינסטערס זיך נון דא נאציא-
נאלאמלען אונד דא פאלקסמאנאט - אין וועלך
האקעס מאכע דיעזע פארלאנגע געראדע פיר דא
יידישען שולען שארלדך אונד האבען ווער
ברויס פארגעסערן דארגעלעגט.

(דא אונטערזאמלונג פארקום שול-
פאקס שול-אונטערזאמלונג) דעם
פארטראגע דער גערעכטקייט אין דער א-
פארטראגע דארויך בעקונדע, דאס זיך ליכטאם אויף
דעם פרייערדיגע אויפגעראכען אונד אין דאס
זאנענאנטע פאנאס העאן איבערפירט
ווארדע וואך דא ליכען דער בעסטען אונד בע-
ריהטעסטען מאנער פראנקרייכע צור עווענען
ווען בעשטאמטע זינד, אונטערזאמלונג דיעזער
איבערפירונג האבען 200 רעפובליק פרייעליכע
שטוענדיגע איינע פראצעדורס פערזאמלונג אב-
געהאלטען ווארדען זא אונטער דען רופען: "נייע-
דער מיט זאלא עס לעבע דאס קאנגרעס" ווען
אונטערזאמלונג איינדרנגען וואללען דא פא-
ליצייא שרייט אין אונד יאגע דא לאמערען
אויסאינאנדער, היינט פירטע אונטערזאמלונג
איינע שטוער פיייער צום אנדענקען זאלאס
שאפט.

(איינע פראגע צוליב אפפאר-
ווער אונט אויס פירעס סבורג וויא פאלט
מיטגעהיילט: צום ליידי וועזען דער עהרליך ארטה
געזענען ווארדען ביא דען יונגעס וואללען
דער ניכט זאנדרעל ארטה צאנעסענע פירער
סאמעל בעטעל הייט אין דען פאר-
שאנד דער היינטיגע ארטה געוואללט.
אנלאסליך איינעס שטרייטע אונד אין דער זיכערען
ערווארטונג זייער ווערנדיגע רייכע בעטעל-
הייט זייע דעמיסטיאן איין אלס דארויך בעט-
טעלייט ניכט ווערנדיגע קאנדידירט ווארדען
וואללען ער זייע דעמיסטיאן צוריקציעהען
אבער עס וואר שאן צושפאלט נון מאכט ער דען
זאנדרעלעך פערזיך זייע אבאנאקונעס איינאכע
מיט בעדארדליכע הילפע פיר איינליטי ערקלא-
רען צו לאסען.

איינע פערניפטע יידישע
שע פאמיליע) אין שארפא ביא סעמפין
(ווארבערג) איז דער אקאנאם אלעקסאנדער
זאנענעל פערלד דעסען פרויא אונד
על טען פערנען דא דיעזע סטמאנד
אונטער איינען איינע פליישע פערזענלעכע ער-
קראנקע דא מיטטער זאנענעלעס איז בע-
רייט געשאפען דא איינען פרויען ליע-
די שווערדיק האנדיקע.

(איינע דריי פאכע קינדעס
מארדע דייך) דא לידע דעם יונגעס
אונטערזאמלונג ווארדע געסטערן פאן דער בורא-
פערטער פאליצייא פערהאפטעט. עס איז דעם
דא ביא פרויא יאקאב דייטש (שאנדא-
גאסע 17) בעדיענעטע מאנד עווא מארמאר-
שטיין אויס בארשאווא (בערענען
קאמפאס) זא איז היינט 32 יארהע אלט.
אלס מארבען פאן 14 יארהען פערלאך זא איהרע
עלשען אונד טראט צו פרויא דייטש אין דיענסט
ביא דער זא זיט 18 יארהען אונטערבראך-
בען דיענסט זא מאכע דא איינעם בעקאנט-
שאפט בעדיענען הערען אונד איז אין פאל-
גע איהרעס אונטערזאמלונג פערקעהט מיט דען
זעלבען דרייטאל מוסטער געווארדען זיט איינ-
גען טאגע פערשפרינגען דא בעוואהנע דעם
היינעס נומ 17 אין דער שאנדא-גאסע איינען
ענטווערזאמלונג ליכען געזיך. דא פאליצייא וואר-
דע פערשפרינגען אונד פאנד ביא דער אונטער-
זאמלונג אים קעללעך איינע קינדעס ליכען עווא
מארמארשטיין בענאהם זיך ביא דיעזער אונטער-
זאמלונג זא אונטערזאמלונג דאס זא שרענע אין פער-
האך געקאממען ווארדען זא לענטע דאס גע-
שאנדיגט אב פאר 2 וואכען אים קעללעך אין
קאמפלין געזאנען עס זאקאט ערהאפטעלט
אונד פערשפרינגען צו האבען עבענאז געשאנד
זא פאר 2 יארהען אין קינד געזאנען געשאנד-
טעט אונד אין געזעלבען קעללעך בעקאנטען
צו האבען מאן פאנד אויך דא איינערעסטע
דעזער קינדעס ליכען פאן איינעם דעסטען
קיינע וועלכעס זא אן סאראמאדאשט ניכט צור
וועלט באכטע בעוואהנע עווא מארמארשטיין
עס זא דא דאס אים אלטער פאן איינעם איינעם
איינעם נאטורליכען טאקעס געשפרינגען דאס
פאליצייא גלויבט יעדאך דאס אויך דיעזע זעס
קיינע דאס ערשטע פאנען דער עווא מארמאר-
שטיין ערשפרינגען ווארדען.

(עלף טאדעס אורט היילע)
מאן טעלעגראפירט פאן געסטען אים וואר-
שוי: "דער גובערנאך האט עלף דער בע-
רייטע געמאלדעס פאס קרייטערייכע ווענען
דעם רייב אנפאללעס אויף איינען פאסוואנען
געפאללען 14 טאדעס אורטעליכע בעשטאמט.
אונטער דען פערזאמלונג בעדיענען זיך אין
מיטערזאמלונג גיטנאזאל שילעך אונד אין
אסטערייכער נאמעס לאדוסלויס קאזי-
צא אר. דא היינטיגע וואללען היינט נאכט
ערפאלגען."

(אונטערזאמלונג) דער ווענער קרעדיטאנע-
פערזאן ניכט נאכשטענדיגע אונטערזאמלונג בעקאנט:
דאךלע בענערלע ווענען איר סאמאש פארשיס אסטרויא;
ביידע זאלעס קארצאן; וואךלע ראלענען בערוי; סמאן
אוישטייל; ליינ; ארטהור באטשאן; גאסטווארדען; יאנען
עקקארט; ווען (הענאלאגער-היינטיגער טאדעס 11).

אויס דעם אונטערזאמלונג ווענען.

אבאנדרונג דעם שטראס-געזענעס.

פראודענט ווליאם יושמה זאס גע-
סטערן וואךלע עווא צעהן מיניטען אויף דעם
פראודענטע שטראס דעם נאכעצו פאללע לענ-
רען אונטערזאמלונג ווענען ער ער דא זענען
ערפאלגען קאנטע. אללאמאלד פאנדען זיך דאך
צוואנציג ביז דרייסיג מיטגלידער אים בערא-
טהונט. זאלע איין זא דאס דא שפעצאל-
דעכאסטע איבער דא אבאנדרונג דעם שטראס-
געזענעס בעניגען קאנטע. ביים ערשטען אב-
שניטע דער פאן דער בעדיענען ווענען פער-
אורטוואלונג האנדעלט בעאנטראכטע זער אבע-
ארדענעטע געזאגט נא דען 2, דא בעני-
טענונג דער בעדיענען ווענען פערזאמלונג
מאנע אויך אויף יענע שטראס האנדלונגען אים.
געדיענט ווערנען פיר וועלכע דאס געזענען
איינע קערקע-שטראסע פערשטעללט. דעזען
אנטראג אונטערזאמלונג אויך דע אבאנדרונגע
סאמעל קעלעמ ע. י. יוספיצ מיניסטער
גיט דען הויכען הויכען בעדיענען דעם אבאנדר-
אונטערזאמלונג בייםקאמפליט דעם אבאנדר-
טעקסטע.

אלס עס צור אבשטימלונג קאם ערקלא-
טע פראודענט יושמה ער ערקענעט ניכט
אויף וועלכע זייע זיך דא מערהייט בעני-
דעט, אונד ליעס דא שטימען צאהלען. דאביא
ערגאב זיך דאס 39 אבנעאדענעט פיר דא
אונטערזאמלונג בייםקאמפליט דעם טעקסטע.
18 אבער פיר דען אנטראג דעם אבנעאדענעטע.
מען נאר ווארען. עס ערגאב זיך אבער אויך
דאס דאס אבנעאדענעטע ווענען ניכט בע-
שלוס פאלאגט זיט, זא דאס דא זענען
אונטערזאמלונג ווערנען מוסטע. באזע צונגען
בעדיענעטען, דער פראודענט האבע דא שטי-
מען אבויכטליך צאהלען לאסען, אום דא בע-
שלוס. אונטערזאמלונג קאנטראסטע צו לאסען,
ווייל עס איהם ניכט רעכט איז, דאס דא רע-
גירונג צו איינער צייט, דא דאס אבנעאדענע-
טענונג פאסט נייע בעשלוס פאלאגט איז, מיט
איינער נייערען געזעטע ענטווארפן קאמפא-
וועלכע זא נאך פאך דען זאמער-פערזען דורכ-
געפוישט וויסען ווייל. ווארדען הייערער
אין דען וואנדעלונגען געשפרינגען ווארדען,
טעלעגראפירטע מאן נאך אללען זייען אים אב-
געאדענעטע זא דאס דאס אבנעאדענעטענונג
נאך ווערנען ערפאלגען דער זענען בעשלוס.
פאלאגט ערשייען.

נומער ווארדע דער אנטראג דעם אב-
געאדענעטען נא דען פאן דער מערהייט אב-
געלעגנט.

דאנען ווארדע ביא § 10 אויף אנטראג
דעם אבנעאדענעטען נא דען בעשלאסען, דאס
אין דער פראגע דער בעדיענען ווענען פערזא-
מלונג אויך דער געזענעליכע פערזענען
דעם פערזאמלונג צו דעסען גונסטען אפ-
פערלירען קאנען. ביא § 45 ווארדע אין אויף
דען מארבען האנדעל בעזענליכע אנטראג דעם
אבנעאדענעטען אלעקסאנדער נא דען צום בע-
שלוס ערהאבען.

נאך § 40 עטפאלה יוספיצמיניסטער
גיט דען דא איינאכע איינע ארטי-
קעלס, וועלכע איינע נייע פערשטעלונג דעם
בעדיענעטע דעם בעדיענעס ענטהאלט, איינעם
אויס דעמועלבען דא "ליסטע" פארשיענעלונג
פאללען געלאסען ווארדען. פערנער זאלל אויך
דער פערזיך דעם פערנענעס דעם בע-
טרוגעס בעשפראכט ווערנען געזען דא לעט-
טערע פערזינגען איינסטערע אונטער דעם לעב-
האפען ווערנען שריכע דער ארארשיען גרופפע
דעם אבנעאדענעטענונג דער אבנעאדענעטע
סאמעל קעלעמ ען בעדיענען וואכען זא
זיך איינסטערע אויף יענע פערקעהרטהייטען
בעדיען, דא זיך אים פראקטישען לעבען ביא
דער בעשפראכט דעם פערזיכע דעם קרעדיט-
בעדיענע ערנעבען קאנטען. דען ענטווענענע-
זעטען שטאנדפונקט פערזאמלונג אונטער דער
צושטימונג זייער געזענעס גענאסען דער אב-
געאדענעטע בורא, דעם אויך דא יעטענען
פערזינגען ניכט שרענע גענוג זינד. דער אב-
געאדענעטע באזויק ווישטע, דאס אים
דעם בעדיענע דעם בעדיענעס אויך דא פאר-
שפיענעלונג געשפרינגען ווערנען דער אבנעאדע-
נעטע עמיל נא דען אבער ערקלאמט זיך
גענען דיעזען פארשלאגט נאכדעם נאך דער
יוספיצמיניסטער פיר דא אונטערזאמלונג אב-
נאחטע דעם פאן איהם פארגעלענען ארטיקעלס
איינעטערעטען וואר, ווארדע דערזעלבע אונטער-
זאנדרעט אונטערזאמלונג.

דאמיט וואר דער געזעטע ענטווארפן ער-
לעדניגט. נומער ווארען מערהערע פאס
האנדעלס מיניסטער איינערזיכטע געזעטע ענט-
ווערע אן דא ווייזע געקאממען פיר וועלכע
דער קראנקע מיניסטער קאששוטה דען
שטאאטס-עקערעטאר יאנען סטערעני
מיט זייער פערטערענונג בעטרויט האט. דא עס
יעדאך מיטלערזאמלונג האלט 2 אהר געווארדען
וואר, ווארדע דא דעכאסטע אבנעאדענעטען, אום
היינט פאריגעטעט צו ווערנען.

פראנץ יאנען ביטטערוואסער
בעשפראכט אבנעאדענעטעל

אין תורה ויראה העראנוואכטען צו זעהן. דיען
עלערן האבען מיט דער פֿאַרענטהאלטונג דער
תורה איהרען קינדערן אויך דא וואָפֿען אונד
דיא זיטליך שטאַהלענדע קראַפֿט גענאָמען.
וועלכע אלע שווערדיקייטען דעם לעבענס איבער-
ווירטען, ווייל זא קיין אידעאל אים הערצען
טראַגען, אן דעם אלע ווירעוואַרטקייטען דעם
פֿעלבעווענטען מענטשעלעכענס מאכטלאָז צוריק-
פֿראַלען. זא ערדיכטען דאס פֿאַללענדעטע
גענעטהייל דעססען, וואס זא אנגעשרעכט הא-
בען; זא גלויבטען דאס לעבענסגלוק איהרע
קינדער צו פֿעסטיגען אונד האבען עס אין דער
טהאט ערשיטערט אונד אונטערגראבען, זא
ווערדען דאס ניכט מעהר איינהאַלען, וואס איינע
פֿערקערטע אונד וויישישע ערציהונג פֿערווייט האט.
אונד וואַ איז דא בירגשאַפֿט, דא זא פֿאַר
נאָט געלייסטעט?

דאָס מאַכטע אויך איך אַנלאַסליך דעם
הייליגען שבוועת-פֿעסעטע צונאַכט דען ייִדישען
הויפֿטווען צורופֿען: ייִדישע מיטער! זיך שטאַלן
דאָרויף, דאס דא בירגשאַפֿט פֿיר דען פֿאַר-
בעשטאנד דער תּוֹרָה אין אונזערען קינדערן
ליענט אונד, דא איהר דא בעסטען ערציהער-
נען זיך, אין אַיִר ער ע האַנדע געלענט איז,
אונד עס זיך נאָך אימער בעוואַהרט האט,
דאס דאס מוטטער-אויגע דער טרייעסע זיט-
טען, דעליגיאַנס אונד גלויבענס-וואַכטער, דאס
מוטטער-וואַרט דא ערעהבענדעס מאַראַל, דאס
מוטטער-הערץ דער בעסטע לעהרשטוהל אונד דא
מוטטער-האנד דער בעסטע הירטענשאַפֿט איז.
דאָרום געבעט איינערען קינדערן איינע פֿאַס ני-
סע אונזערער רעליגיאָן געטראַגענע ערציהונג.
"אם לא תדעי לך היפה כנשים, ווען דא דיר
דיינעם בערופֿעס ניכט בעוואוססט מוז, וואס
דאס שאַנסטע דער פֿרויען איז; ווען דא ניכט
ווייסט, ווא דא דיר דען שמוק עוויגער שאַנ-
הייט זיכערסט, צא לך בעקבֿי האַן", פֿאַלע
זאַרפֿאַלטיג בעאַבאַכטענדי דען פֿיסטאפֿען דער
יונגען הערדען, פֿאַלע דען שריטען דייער יונ-
גען שאַפֿען, דאס זא ניכט אירע געהען, "ירעי
את גדותיך על משכנות הרועים"; ווירדע אַ יוד-
שע מוטטער, דייע קליינען ניכט אויף פֿרעמדען
טרופֿטען, פֿיהרע זא ניכט אויף זאַלבע אויען,
אויף דענען קיינע ראָזען דער תּוֹרָה בליהען,
וויידע זא "על משכנות הרועים, אן יענען הי-
מישען שטאַטען דער אלטען, טרויא בעוואַהר-
טען הירטען, וואַ דא טרויען ייִדישען גלויבענס-
הירטען איהרע הערדען זייט יעדער אונטער
שירטען אונד אונזערעסער צו ווירדען פֿער-
שטאַנדען, דאמיט וויר מיט צופֿערזיכטליכער

דאָס האָט אויף איינערען קליינען בורגען שווען.
דא אונזער האַכסטעס גוט, דא תּוֹרָה, טיעף
אין איהרעס יונגען הערצען טראַגען אונד פֿיר
איהרע עוויגע הויער בירגען, דען בייא דען
קינדערן רוח דא זיכערהייט דיעזער בירגשאַפֿט.
דעס האַלב האט דער עוויגע דא קינדער, אונד
אבער ניכט דא פֿאַטער, אלס בירגען אונט-
נאָמען.

אם אני נותן לבם את התורה מקימין אתם
אותה? ווען איך איך מין געזעטן געבע, וויר-
דעט איהר פֿיר דעססען פֿאַרבעשטאנד זאַרען?
פֿיר דא איהרע בעטער האַלטונג אונד פֿאַרפֿאַלענדי-
גען תּוֹרָה בייא אונזערען קינדערן זא ער נור אין
אונזערען קינדערן דא ערבים טובים, אויף דיעזע הין
האט ער אונס זיין קאָסטבאַרעס גוט אנפֿערטרויט.
מאָגע ער אונס יענע הערליכע צוקונפֿט עררובען
לאַסען פֿאַן דער דער גאָטטעסמאן פֿראַגע צייט:
וכל בניך לימודי ד' ורב שלום בניך!
גראַטוואַרדיין, ישראל גאָרטמאַן.

פֿערשיעדענע נייאנקייטען.

• (דא ניכטע נומער אונזערעס בלאט.
טעם) ערשיינט איה אס קאָמענדיען מאַטא (8. 1908).
"דא צוזאם מען קונפֿט קאָ-
ניג קדוה דים מיט דעם צאָרען
זאָלל אין דער היימיגען זיטענע דעם ענג-
לישען פֿאַרלאַט מענטש צו שפֿאַבע
קאָמען, בייא דער בעראטהונג איבער דאס
בירושע זעס מיניסטעראַומס דעם איינסערן
זאָלל דא רעזיערונג איבער דיעזע בעפֿאַרשע-
הערע מאַא־בען. בענענונג אינטערפֿעלירט
ווערדען, פֿאַן לעטצטערער פֿערלויסטע איביג-
נעס, דאס איהר איינסער דעם רוסטישען מיני-
סטער דעם איינסערן איסוואַלס קיין אויך
דער רוסטישע מיניסטער, פֿראַווענעס סטאַלי-
פֿין ביינאָהען ווערדען.

• (איינע נייגע פֿאַהר פֿיר
ייִדישע פֿרנסות) אין הייזער פֿעראיין
דער דא איינשראַקונג דעם אלקאָהאָל-גענוסטעס
בעצוועקט, האט אן דאס פֿינאַנצ-האַנדעלס-
מיניסטעראַומס אונד דאס מיניסטעראַומס דעם איי-
נערן איינע איינאכט גערוכטעט, אין וועלכער ער-
זוכט ווירד, עס מאָגע אים ווענע דער געזעצ-
געבונג פֿערפֿיגט ווערדען, דאס אלע ביראנט-
וויינשאַנקען, פֿערנער דיעזעניגען גאסטהויזער, אין
וועלכען קיינע וואַמען שפּייען פֿעראבאָיכט
ווערדען, פֿאַן זאסטאג אבערס בוז מאַטאג
פֿיר געשלאַסען צו האַלטען זייען, דארויפֿהין

פֿאַיללעטאָן.

אום יודענפֿיערמעל צו ראָם.

— היסטאָרישע ערצאַלונג אום דעם 14. יאָרהונדערט. —
(88 פֿאַרזעצונג.)

עהע ריענצי עס נאָך הינדערן קאָנגטע, האטטע נאָמע
זיינע האנד ערנרופֿען אונד געקיסט, זא וואָללטע אויך דיעזע-
נינע זיינער נאטטין פֿאַסטען, אלליין קאמיללא קאס איהר צו-
פֿאַר, אינדעס זא דאס יונגע מאַדכען אין איהרע ארמע
שלאָסס.
"געה' מיט נאָטט זי, פֿליסטערטע זא דאביא, ער,
דער דאס פֿלעהען דער אונשוולדיגען האָרט, ווירד אויך דייענס
ברודערס אונשוולד אן דען טאג בריינגען."
ער מאכטע ניכט פֿיעל וואַרטען, דער עהרליכע מיס-
טער טאָמאָאָ, אלס ער אס פֿאַלענדען טאָרען דעם טרי-
בונען גענענאכערשטאנד, ניכט פֿיעלע וואַרטע ווארען עס,
אבער קראַפֿטיגע, דא ער שפראַך, אונד דיעזע איבערצייגענדע
מאכט דער וואהרהייט פֿערפֿעהלשע איהרע ווירקונג ניכט, נור
אייניגע וועניגע פֿראַגען טהאט ריענצי נאָך, נאכדעם ער
גענעדט, דאן לענטע ער איהם דא האנד אויף דא שולטער
אונד זאגטע מיט נאכדרוק:
"וואָללטע נאָטט, עס שפֿראַבע יעדער זא וואַקקער
הערזיס, אָהנע שייא אונד מענטשענפֿורכט — עס שטאַנדע
בעסטער אום ראָם, בעסטער אום דא וועלט."
אונד וואס געדענקט דא צו טהון? פֿראַגע, נאכ-

דעם דער מיסטער טאָמאָאָ גענאנגען, קאמיללא איהרען
נאטטען.
"איך ווערדע דער וואהרהייט צום יענע פֿעהלעפֿען,
זאגט ער ענטשלאַסען, אינדעס איך דא איינזעצונג איי-
נעס נייען אונד פֿאַרטייאישען געריכטשאַפֿעס אונד דא וויע-
דער-אויפֿנאָמע דעם נאנגען פֿערפֿעהרענס אנאָרדנע, וואס
דאס פֿיר מיר בעדייטעט, דעססען בין איך מיר וואָהל בע-
וואוסט. פֿאַן דעם נאמליכען אונגעבליקקע אן, דא איך מיט
דיעזער פֿאַרדערונג הערפֿאַרטישע, זייט דער קריגע, דא
אללערפֿערזאָליכסטע פֿינדשאַפֿט צווישען מיר אונד דען קאָ-
לאַנגאס ענטבראנגט, דען קאָלאַנגאס אבער שיליסען זיך
אונאויסבליבלוך דא אָרויס, דא סאוועלליס, קורץ זאסט-
ליכע אדעלס-געשלעכטער ראָמס אן, אויך ווייכע ובער אום
קיינעם הארעם ברייטע פֿאַן מיינעם ווענע!
X.
דער טריבון האטטע נור צו ריכטיג פֿאַרויסגעוועהען,
ניכטס האַטטע צווישען איהם אונד דען ישטאַלען אדעלס-
געשלעכטערן ראָמס איינע זא טיעפֿע קלופֿט רייסען קאָנגען,
אלס דיעזער זיין ווידערשטאנד נענען דא ראכע-געליסטע דער
פֿאַמיליע קאָלאַנגא, עס וואר ניכט הייסע ליעבע צו דעם
זאָהנע, דא דען אלטען שטעפֿאָאָ קאָלאַנגא, דען פֿאַטער
עטאַרעס, צו דעססען ניימינעם ראכער מאכטע; עס וואר
פֿיעלמעהר דעד פֿאַמיליע-האַכמוטה, דער אום יעדען פֿרוי-
זיין אָפֿער פֿערלאנגטע, אונד בייא דער נאכריכט, דאס נאָך
אין דער צוואַלפטען שטונדע איהם דיעס אָפֿער ענטרייסען
ווערדען זאָללע, בעמאכטניגע זיך דעם גרויסען איינע זא וונג-
לאָזע וואוסה, דאס ער שוואר, ער ווערדע ניכט רוהען אונד

(פֿאַרזעצונג פֿאַלעט.)